

nyában itt volt a legjobb átkelőhely Szabadka létjogát hasonló körülmények adja, a két város közti távolság a 40 kilométer, így szinte ikerváros-együttes munkára van tehát szükség Szegednek is, Szabadkának is héttől ágazó vasutvonal van. Szabadka az együttműködéssel közelebb kerülne a Tiszához, Szeged viszont nagy forgalmelénkülésre tenne szert.

Rátért ezután dr. Szabó magántanár Belgrád és Szeged szerepének összehasonlítására. Bemutatta Belgrád roppant előnyös földrajzi helyzetét, mely a 20 éves jugoszláv uralom alatt tekintélyes vonzerőt gyakorolt a Délvidékre. 1910. évi adatok alapján igazolta, hogy a zavartalan békevilágban Szegednek is tekintélyes vonzóereje nyilatkozott meg a Délvidék felé. Belgrád vonzását csak Szeged és Szabadka együttes fejlesztése gátolhatja majd meg. Feltárta Belgrád kedvező vízi helyzetét és ezzel szemben Szeged hajózásának fejlesztését sürgette, amely eredményesen csak a csatornahálózat kifejlesztésével oldható meg. Szeged csatornák megépítésével az Alföld elsőrangú víziközpontja lehet és felülmúlhatja Belgrádot. Dr. Szabó azzal zárta előadását, hogy ki kell aknázunk a földrajzi helyzetben rejlő nagy lehetőségeket, melyek segítségével Szeged és ikervárosa, Szabadka a magyar jövő metropolisa lehet Alföldünk, a Magyar Kert szívében milliós lakosu várossá fejlődhet.

A nagy tetszéssel fogadott előadásért Kogutowicz Károly rektor mondott köszönetet az előadónak, majd befejezésül arra kérte a Magyar Külpolitikai Társaság megjelent illusztris tagjait, támogassák a jövőben Szeged városának azt a törekvését, hogy akár tanszék, akár pedig külön tudományos intézet útján hathatósan szolgálhassa a Balkán-kutatás munkáját.

Megkezdtek a Széchenyi-tér északi oldalának kiigazítását

(A Délmagyarország munkatársától) A Széchenyi-tér északi oldala, amint ismeretes, főforgalmi útvonal, meri az 5-ös számú nemzetközi utba kapcsolódik bele. A térnek ezen az útvonalszakaszán valóban nagy forgalom bonyolódik le s ehhez képest az utat meg lehetne szűkíteni bizonyult. Az ut a Zsótér-ház felőli végénél még meglehetősen széles, aztán fokozatosan elszűkül és a második parktűkör előtti szakaszán már olyan szűk, hogy a két villamosvágány egészen elfoglalja az uttestet. Eppen ezért a közlekedés rendkívül veszélyes, vagy legalább is problematikus volt mindig ezen az útrészen, így például ha nagyobb átvonulás volt a városon keresztül, a villamosforgalomnak mindig le kellett állni ezen az útszakaszon. A közlekedésügyi hatóságok már régen sürgetik a várost, hogy ezen a bajon segítsen a hatóság. Az új városrendezési tervben első helyen szerepelt ennek a forgalmi zavart okozó rendellenességnek az eltüntetése s a törvényhatósági közgyűlés nemrég ki is mondta, hogy a tér kiigazítását rövidesen végre kell hajtani. Hétfőn tartották meg a hatóságok szűkített városi mérnöki hivatal, a rendőrség járműközlekedési osztálya, a városi kertészet, a villamostársaság és egyéb érdekelt hatóságok részvételével, kedden reggel pedig már hozzátartak az építési munkákhoz. A parktűkörnek az ut felé eső végén a vaskerítést lebontották, több fát kivágtak mert a parknak ezen a mintegy 2-4 méteres esikán lesz a gyalogjárda, a mostani gyalogjárda helyét pedig az uttestnek a járművek részére fenntartott része foglalja el. Az uttest a felső végétől kezdve fokozatosan szélesedik, úgyhogy amíg a Zsótér-ház felőli végén egy méterrel lesz szélesebb az ut, addig a törvényszék felőli részen már négy méter lesz a szélesség. Ezáltal az utca egyenletes szélességű s a parkrészt fog asszimmetrikusan megkegyesíteni. A munkálatokat a nyár derekára akariák befejezni.

Amikor „Az ember tragédiája” megmentette a színházat...

A kolozsvári „fabóde” adatai, tanulságul — színházak és városok számára...

(A Délmagyarország munkatársától) Rendkívül tanulságos és irigyléreméltóan szép ünnepi számot adott ki Bánffy Miklós, Kós Károly és Kovács László ma már elvitathatatlan feladatot teljesített lapja, az Erdélyi Szépművészi Céh kiadásában megjelent „Erdélyi Helikon” a kolozsvári művészeti hetek alkalmából. A kétös ünnepi számot a 150 éves erdélyi magyar színháztudomány szentelte az emelkedett szellemű szemle és a gazdag, értékes anyagból is kiemelkednek azok a tanulmányok, statisztikák és adatok, amelyek — a megszállás alatti kisebbségi színháztudományról számolnak be, meglepő és megindító de egyben nagyon tanulságos képekben. Különösen tanulságosak ezek az adatok azon városok számára, amelyek nem büszkélkedhettek ugyan ilyen dicső ragyogású százötven éves színházi tradícióval, de amelyek maguk is tekintélyes áldozatot hoztak száz éve immár a magyar szó esarnokáért és amelyeknek kulturális rangja célkitűzései, őrfűlő szerepe egyaránt előírja, hogy színháza ne legyen egyenlő a boulevardok hangos és segélyes-selejtés music hall-jaival, hanem amelyeknek színpadai tovább is szolgálni kívánják a magyar nemzet esinosodását, szolgálják a nyelv ápolását és megőrzését és tovább vinni kívánják a magyar polgárság kulturális emlékedését. És ezek a kolozsvári adatok, a kisebbségi rabláncos koldussors nagy tanulsággal szolgálnak. Elmondják, hogy mostoha körülmények között is lehet jó magyar színházat csinálni...

Nem akarunk rekriminálni, nem akarunk ismételni évek óta hangoztatott álláspontunkat, de úgy látjuk, hogy

Szeged számára is kitűnő és megfogadásra való tanulságot szolgálnak ennek a koldus és elnyomott kisebbségi színháznak fejezetei.

Az „Erdélyi Helikon” idézett ünnepi számában többek között Kádár Imre tanulmányát is közli „A kolozsvári színház adatai” címmel. Az utolsó tíz évben, tehát a román megszállás legnehezebb és legsúlyosabb éveiben Kádár Imre volt újságíró vette át a kolozsvári színház súlyos válságba jutott hajójának kormányzását. A színház akkor a sétatéri fabódében játszott, mivel a Nemzeti Színház birtokba tartotta a román hatalom. Ez a fabóde nem kapott szubvenciót sem várostól, sem államtól, egyedül a közönség filléreire volt utalva, a fabódeért még tetemes bért is kellett fizetnie a városnak... És mégis ez a fabóde a magyar művelődést szolgálta, sohasem süllyedt le a körüli britlik színvonalára, műsorán az irodalom, a drámai művek domináltak... Ezekből az adatokból idézünk most — tanulságul — Kádár Imrénél, a fabóde volt igazgatójának tanulmánya nyomán.

Azzal kezdi beszámolóját Kádár Imre, hogy a népkisebbségi színház

nem lehetett pusztázó üzem,

sem pedig kereskedelmi vállalat. Minden színház háttérben — mondja — nemzetnevelő és művészi célok állnak s a színház ezen az alapon igényel különleges jogi és erkölcsi állást a hatalomtól és a társadalomtól. Kádár ezután beszámol a kolozsvári színház „második hőskoráról” és fejezetének a címe: „Az életmentő Tragédia”. Elmondja, hogy a színház 1932-33-ban válságának mélypontjára jutott, sokszor előfordult, hogy

nézők híján elmaradt az előadás, a színház ormán látha-

atlan gyászlobogó lengett... Ekkor alakult meg a Thália társaság és a következő évadban a színház nemcsak hogy kiheverte halálosnak látszó válságát, hanem ismét életerős, öntudatos szellemi tényezővé vált. Valami csodaszerűség volt ebben a fel-emelkedésben és ha ennek okát keresi, rá kell jönnie, hogy

az életbe való visszafordulást „Az ember tragédiája” felújítása jelentette 1934 februárjában.

— Az előadás előtt két nappal már elfogyott minden jegy — írja. — Este 1400 néző szorongott az 1100 személyes nézőtérben, nagyrészt ünneplő ruhában. Az ember tragédiája ismét emberré tett bennünket... — állapítja meg. És utána levonja tanulságot: Kicsi eszközökkel, szerény gárdával is lehet kitűnő teljesítményt nyújtani, csak fel kell forralni maradék erőinket...

— Ebben az évadban 29 előadásban játszottak a Tragédiát Kolozsváron, Váradon, Brassóban — írja — közeli 30.000 néző előtt. Az anyagi siker is páratlan volt. A Tragédia jövedelme tette lehetővé, hogy a nehéz évadot veszteség nélkül zárhattuk le... A Tragédia megmentette az erdélyi magyar színháztudományt... (Tehát nem a Paprikásesirke és nem a Csárdás kis-kalapom bokréta, hanem a legnagyobb magyar drámai költemény. De ezenfelül még emlékeznünk kell a Tragédia csodatételére a szegedi Dóm-téren is. A szabadtéri játékok során hét év alatt harminc előadásban került itt színre a madáchi költemény és nagy átlagban számítva, mintegy száz-czer ember nézte végig a Tragédia ünnepi előadását...)

A színházmentés

további adatait is részletesen felsorolja a tanulmány. Megállapítja, hogy a Tragédia mellett még két jelentős sikere volt ennek az évadnak, mégpedig a Sasfűk és a Naplemente előtt. Az egyiket Rostand, a másikat Gerhart Hauptmann írta. (Nem Erdélyi Mihály és Körösi Zoltán.) Már akkor éreznük kezdték a színház vezetői — folytatja Kádár Imre —, hogy

a játérend súlypontját a prózai műfajokra kell helyezni

s hogy a színház csak úgy töltheti be hivatását, ha egyfelől azon frissiben elő tudja adni a magyarországi és külföldi drámaírás újabb és legjobb termékeit, másfelől az önálló teremtés áldozatait és kockázatait is vállalja. Élő színháznak mindenképpen bele kell gyökereznie az élő irodalomba... Most következik a tanulmányban a tanulságos

műsor-statisztika.

Csak néhány adatot vesszünk ki ezekből az adatokból, de azt hisszük ez is elég. Például 1934-35-ben bemutatottak az erdélyi darabok között a Gyöngyvirágot, a Székely guzslóst, az Aranykorsót, a Martinovicsot, összesen 11 eredeti bemutatót tartott a fabóde. A felújítások között szerepelt: a Romeo és Julia (Kosztolányi Dezső fordításában), a Bánk bán, az Aranyember, A dada és a János vitéz Kós Károly kalotaszegi diszleteivel és jelmezeivel.

A következő évben a műsoron szerepelt az Énekes madár. Három Moliere-vígjáték, A vihar Babits Mihály fordításában. 1936-37-ben az erdélyi darabok között szerepelt a játérendben a Budai Nagy Antal, amelyet később a Vigszínház is bemutatott, szabadtéren előadták a Tragédiát, a Hamletet, a Liliomot, a Szibillt és a Bob herceget. A felújítások között: Éjjeli menedékhely, Szent Johanna, Az orvos dilemmája. 1937-38-ban Nyitó

Jézusfaragó embere, A bor, a Pártütők, Solness építőmester, Az ördög cimborája, Szent Antal csodája, Hány János, majd a következő évben a Bizánc, a Tartuffe, a Cyrano de Bergerac, a Candida.

Igen tanulságos a beszámoló az az a fejezete, amely beszámol a próza és az operett

mérlegéről.

— Egy ideig magam is hittem abban a babonában, hogy a színházi költségvetésben az operett jövedelmével kell egyensúlyban tartani a dráma ráfizetését — írja. — Csakhamar azt tapasztaltam azonban, hogy

ez pusztázó látszat!

Elmondja, hogy pontos mérlegeket kezdtek készíteni és ebből rájöttek arra, hogy

az operettre határozottan ráfizettek...

Hogy az operett rossz üzlet volt, arra példának hozza fel a statisztikát, amely szerint például 1935-36-ban prózát megnézett 15.200 néző, míg operettet 15.800... Aztán sorra veszi az egyes előadások bevételeit és ekkor derült ki a nagy tanulság.

A Tragédia bevétele például 324.718 lei volt, a Hamleté 210.715. A néma leventéé 646.022 lei, a Hány Jánosé 341.127, a János vitéz 408.182, a Julia című darabé pedig 1.094.431 lei. Azt is hozzá kell tenni, hogy a fabóde átlagos helyérai 31-41 lei között mozogtak, tehát nem volt több 1 pengő 20-1 pengő 40 fillérenél...

De a statisztika végül azt is kimutatja, hogy a rendszeres és emelkedett, irodalmi színházpolitika hogyan járult hozzá a nézők számának megnövekedéséhez. Mig 1932-ben látogatlan fekete zászlo lengett a magyar színház fölött és számos előadás elmaradt nézők hiányában, addig 1933-34-ben 134.000-en jártak színháza, az előadások bevétele 5.364.869 lei volt. 1935-36-ban már ezek a számok így alakultak: 231.000 néző, 9.253.807 lei bevétel. Két évvel később 292.000 néző, 11.530.902 lei bevétel. És 1939-40-ben a felszabadulás előtti utolsó évben pedig 330.000 néző látogatta a fabódét és a bevétel 15.130.414 lei volt...

Végezetül ismételjük, nem akarunk ismételni és nem akarunk a mai időkben, amikor ismét döntés előtt áll Szeged rekriminálni, csak tanulságul sorakoztatni fel az „Erdélyi Helikon” számadatait és példamutatását — egy kisebbségi sorsban selymülő magyar színházról. Nem is kérünk mást, nem is kérünk többet, minthogy legalább olyan színháza legyen Szegednek — amely nem kér bért az igazgatótól, hanem félszázezer pengős szubvencióval segíti, igen helyesen —, legalább olyan magyar színháza legyen Szegednek, mint a kolozsvári fabódének...

Az olvasó írja

Padokat a Móra-parkba!

Tisztelt Szerkesztő Ur! Hála Istennek nyár van ismét s a gyerekek kint játszhatnak a parkokban. Nem tudni azonban, mi az oka annak, hogy a Móra-parkban még mindig nincsenek a padok kirakva. Elvégre az nem olyan nagy fáradság, ha illetékes hatóság felemelne a telefonkagylót és megkérné az illetékes altisztet, hogy vigye ki azt a 10-12 padot, legalább, amíg a gyermekek játszadoznak, mi, öregek padon ülve gyönyörködhetnénk a zsendülő nyárban. Tisztelettel: aláírás.